

Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาล
ในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร
Head Active Model to competency and skill of nursing leadership
for sub-head and senior nurses in Yasothon Hospital

Thiraporn Assavavisrut M.N.S. (Nursing Administrator)

ฐิรพร อัครวิศรุต พย.ม.

Yaowaluk Mentaganuwong M.N.S. (Nursing Administrator)

เยาวลักษณ์ เมณฑกานูวงศ์ พย.ม.

Kloychai Saenwong M.N.S. (Nursing Administrator)

กลอยใจ แสนวงษ์ พย.ม.

Nipaporn Lakornwong M.N.S. (Nursing Administrator)

นิภาพร ลครวงศ์ พ.ย.ม.*

Registered Nurse, Senior Professional Level

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ

Yasothon Hospital

โรงพยาบาลยโสธร

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร (2) เพื่อศึกษาผลของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร (2.1) เพื่อศึกษาการบริหารทางการพยาบาลหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 (2.2) เพื่อประเมินความรู้ สมรรถนะ และทักษะผู้นำทางการพยาบาลในการบริหารหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ประกอบด้วย หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธรจำนวน 8 คน ระยะเวลาการเก็บข้อมูลตั้งแต่ 30 กันยายน 2564 – 30 เมษายน 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสำรวจการเตรียมความพร้อมการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะและทักษะแห่งตนของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธรทำให้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับสูง มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทภายใต้สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 และสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารการพยาบาล, หอผู้ป่วยโควิด, โควิด-19, Head Active Model

*ปร.ด. (จิตวิทยาให้คำปรึกษา)

Abstract

The objective of this action research was: 1) to develop “Head Active Model” with performance and skill for senior and head nurse in Yasothon hospital. 2) Study result of “Head Active Model” with performance and skill of nursing administration explore in senior and head nurse in Yasothon hospital. 2.1) Study of nursing administration during the COVID-19 in-patient hall. 2.2) Evaluation nursing administration during the COVID-19. The selective sample included 8 nurses of senior and head nurse in Yasothon hospital. Data collection was done from 30th September 2021 to 30th April 2022. Research instruments were consisted of 2 parts: 1) The preparedness nursing form was interview about nursing administration preparedness during COVID-19, and 2) The interview form about self-performance and skill of senior and head nurse in Yasothon hospital.

The result showed that the development of Head Active Model with performance and skill for senior and head nurse in Yasothon hospital. Subject showed recognition of themselves about performance and efficacy of prepared according to situation

Key words: Model Development, Nursing administration, In-Patient department, COVID-19, Head Active Model

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2019 แต่เริ่มมีผลที่เห็นชัดในหลายๆประเทศเมื่อต้นปี 2020 และได้เพิ่มระดับความรุนแรงและขยายการระบาดในวงกว้างระหว่างประเทศ จนองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) และเป็นการแพร่ระบาดใหญ่ระดับโลก (Pandemic) ซึ่งมีจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว¹ สำหรับในประเทศไทย มีการพบยอดผู้ติดเชื้อสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และขยายการแพร่ระบาดไปเกือบทั่วทุกจังหวัดในช่วงเดือนมีนาคม 2563 ทำให้รัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือโควิด-19 และลดการแพร่ระบาดของโรค โดยรัฐบาลประกาศใช้ พระราชกำหนดฉุกเฉินทั่วประเทศเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 มีการห้ามการเดินทาง และบังคับใช้เคอร์ฟิว รวมไปถึงการปิดห้างสรรพสินค้า สถานที่สาธารณะ สถานประกอบการที่มีความเสี่ยงสูงต่อการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโควิด-19 มาตรการดังกล่าว ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจสังคม สุขภาพ ความมั่นคงในชีวิต และประเด็นปัญหาอื่นๆปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมอย่างกว้างขวาง นอกจากปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่ต้องรับมือกับโรคอุบัติใหม่และสถานการณ์การแพร่ระบาดแล้ว มาตรการการสร้างระยะห่างทางสังคม และการปิดเมือง (lockdown)¹

เนื่องจากการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นจากเชื้อ “สายพันธุ์อังกฤษ” ซึ่งสามารถแพร่กระจายได้ง่ายและรวดเร็วกว่าสายพันธุ์ดั้งเดิมที่มีอยู่ในไทย การไม่ระมัดระวังเรื่องความเสี่ยงในการแพร่เชื้อได้นำมาสู่การแพร่ระบาดในวงกว้างซึ่งไม่สามารถป้องกันได้ จำนวนผู้ติดเชื้อในแต่ละวันพุ่งสูงขึ้นจากยอดเดิมก่อนหน้ามาก² เกิดการระบาดของโรค

โควิด-19 ในระลอกที่ 3 ซึ่งจุดเริ่มต้นของการระบาดในครั้งนี้ ขยายขึ้นจากปัญหาสังคมเดิมซึ่งเคยเกิดขึ้นแล้วช่วงการระบาดระลอกที่ 2 คือ การไม่ระมัดระวังตนเพื่อป้องกันความเสี่ยง เกิดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ เช่น ใช้บริการสถานที่แออัดอย่างสถานบันเทิง อันนำไปสู่ปัญหาการไม่เปิดเผยโซเชียลมีเดียเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกประณามจากสังคม รวมถึงการไม่ป้องกันความเสี่ยงในการแพร่เชื้อของตน ผู้ที่มีความเสี่ยงยังคงเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในชีวิตประจำวันอยู่ ก่อให้เกิดปัญหาการแพร่กระจายของเชื้อจนไม่สามารถควบคุมได้¹⁻²

จากสถานการณ์ดังกล่าวขีดความสามารถของสถานพยาบาลและบุคลากรสุขภาพไม่ได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย พยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรสุขภาพที่มีบทบาทสำคัญต่อการพยาบาลผู้สงสัยที่มาตรการคัดกรอง และผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อโควิด-19 ทั้งที่ไม่มีอาการจนถึงมีอาการรุนแรงมาก ในขณะที่พยาบาลกลับเป็นผู้ที่ต้องเผชิญกับสิ่งคุกคาม (hazards) ได้แก่ การสัมผัสกับเชื้อที่ก่อให้เกิดโรค ชั่วโมงการปฏิบัติงานที่ยาวนาน ภาวะความบีบคั้นทางจิตใจ ความเหนื่อยล้าภาวะหมดไฟในการปฏิบัติงาน การตีตราทางสังคม (stigmatization) และได้รับความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจนอกจากนี้ยังมีอาการปวดศีรษะเพิ่มขึ้นจากการใส่อุปกรณ์ป้องกันร่างกายตลอดเวลา การบริหารการพยาบาลจึงมีความสำคัญ⁷⁻⁹ โรงพยาบาลระดับตติยภูมิทุกแห่งเตรียมความพร้อมด้านการจัดสรรอัตรากำลังอุปกรณ์และอุปกรณ์ป้องกัน อาคารสถานที่ และการพัฒนาบุคลากรพยาบาลซึ่งสอดคล้องกับการบริหารจัดการระบบสุขภาพในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของประเทศ ผู้บริหารการพยาบาลและพยาบาลมีความตื่นตัวในการบริการผู้ป่วย จัดอัตรากำลังพยาบาล และพัฒนาความรู้ ทักษะของพยาบาลในการดูแลผู้สงสัยและผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019^{7,9}

ในโรงพยาบาลหลายๆ แห่งยังไม่มีรูปแบบและแนวทางในการบริหารจัดการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการหอผู้ป่วยและอัตรากำลัง ซึ่งการพัฒนาแบบการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการ

พยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธรโดยใช้ฐานคิดทางการบริหารการพยาบาล ผสมผสานแนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารจัดการแบบสมัยใหม่ (Modern Theory of Organization) ได้แก่ Theory Z ของ William Ouchi ซึ่งเป็นทฤษฎีการบริหารที่ผสมผสานระหว่างการบริหารธุรกิจแบบตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน โดยเกิดจากการศึกษา Theory A ซึ่งเป็นการบริหารจัดการแบบอเมริกัน และ Theory J ซึ่งเป็นการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น โดยการนำเอาข้อดีของทั้งสองศาสตร์มาผสมผสานกันจนเกิดเป็นทฤษฎีบริหารรูปแบบใหม่ขึ้น โดยมีหลักสำคัญ ดังนี้ ระยะเวลาทำงานเป็นแบบระยะยาวหรือตลอดชีวิต ลักษณะงานอาชีพต้องให้เรียนรู้หลายๆ ด้าน ไม่เน้นที่ด้านเดียว การเลื่อนตำแหน่งไม่จำเป็นต้องระยะเวลา 10 ปี เลื่อนได้ตามความสามารถและความเหมาะสม มีการประเมินประสิทธิภาพของการทำงานแบบระบบทีม การตัดสินใจมีการกระจายอำนาจและรวมอำนาจตามสถานการณ์และความเหมาะสม ทุกคนมีเสรีภาพเท่าเทียมกัน มีอิสระในความคิดของตนเอง เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรให้ดี และการบริหารใช้ระบบ Management by Objective (MBO) หรือการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก และเป็นแบบที่ทุกคนมีส่วนร่วมกำหนด¹⁰

นอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้ ยังนำแนวคิด Blue Ocean Strategy ของ W. Chan Kim โดยมีหลักการ 4 ข้อดังนี้คือ (1) การยกเลิก (Eliminated) ซึ่งแนวคิดที่ว่าของบางอย่างเราเคยคิดว่าเป็นสิ่งที่ต้องการ แต่ความเป็นจริงแล้วอาจไม่มีความต้องการอยู่เลยก็ได้ ให้ค้นหาความต้องการที่แท้จริงซึ่งอาจไม่เคยมีอยู่ (2) การลด (Reduced) การเข้าใจในคุณค่าของบางสิ่งที่จะส่งเสริมให้มีมาก บางครั้งอาจเกินความต้องการ หรือสร้างความต้องการจนเกินพอดี ประเมินว่ามีความต้องการมาก แต่อันที่จริงอาจไม่ต้องการอย่างที่คิด การลดตามแนวคิดนี้อาจสร้างความดีในการบริการและไม่สร้างการบริการที่มากจนเกินความจำเป็นด้วย ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยลดงบประมาณลงได้มาก (3) การเพิ่ม (Raised) เมื่อมีการลดก็ย่อมมีการเพิ่ม ปัจจัยบางอย่างอาจจำเป็นในองค์กร ในส่วนนี้หากการเพิ่มมีปริมาณที่มากก็อาจคิดในรูปแบบการผลิตได้ (4) การสร้าง (Created) สร้างความต้องการใหม่ๆ เช่นบางอย่างอาจจะยังไม่เคยมี แต่มีความต้องการสูง¹⁰

การพัฒนารูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธรนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารการพยาบาลในหอผู้ป่วยโควิด ทำให้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส มีความรู้โดยรวมและมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับสูง ใช้รูปแบบการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ดีกว่าผู้ป่วยใน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท และสามารถนำมาใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ⁷

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อพัฒนารูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร
2. เพื่อศึกษาผลของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร

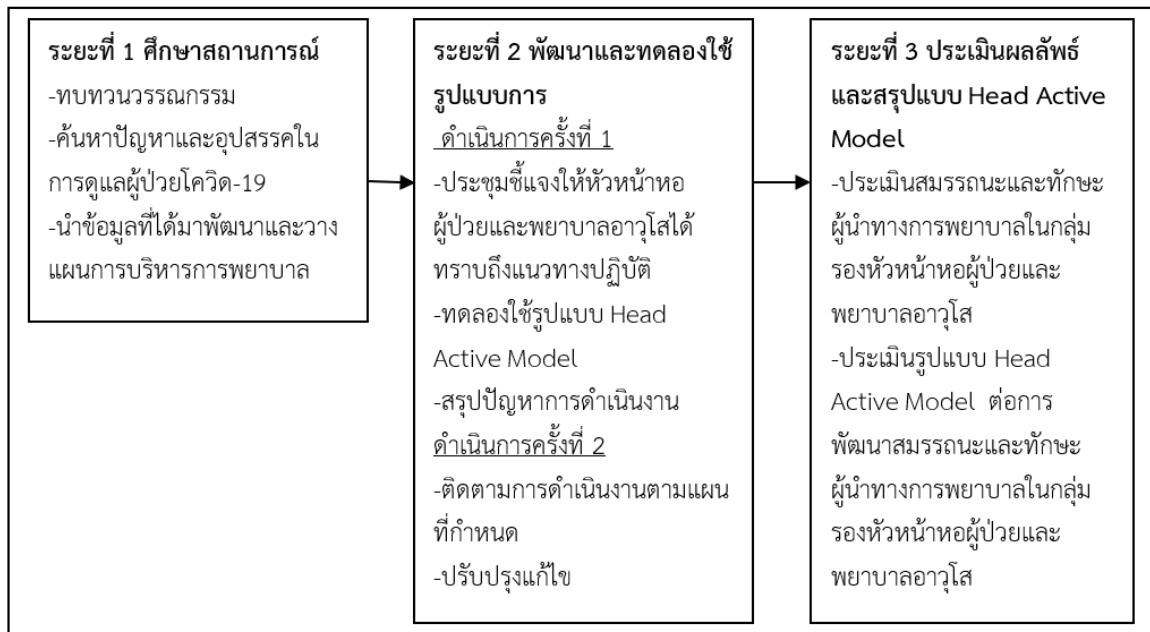
2.1) เพื่อศึกษาการบริหารทางการพยาบาลหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19

2.2) เพื่อประเมินความรู้ สมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในการบริหารหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19

ขอบเขตการวิจัยการศึกษาครั้งนี้

ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ตามแนวคิดของ Kemmis&McTaggart¹¹ ร่วมกับแนวคิดการบริหารการพยาบาลภัยพิบัติของ Jennings-Sanders¹² เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาผลของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธรจำนวน 8 คน ระยะเวลาการเก็บข้อมูลตั้งแต่ 30 กันยายน 2564 – 30 เมษายน 2565

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ระเบียบวิธีวิจัย

สถานที่ศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการในหอผู้ป่วยโควิด โรงพยาบาลยโสธร ซึ่งเป็นหอผู้ป่วยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยโควิด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร จำนวน 8 คน ผู้วิจัยได้เลือกประชากรทั้งหมดในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แบบสำรวจการเตรียมความพร้อมการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 พัฒนาขึ้นโดยศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินด้านการแพทย์และการสาธารณสุข (Public Health Emergency Operation Center: PHEOC) กระทรวงสาธารณสุข¹³ นำมาปรับปรุงใช้ประเมินการเตรียมความพร้อมในการบริหารการพยาบาลในระยะการระบาดของโรคโควิด-19

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะและทักษะแห่งตนของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดสมรรถนะแห่งตนของแบนดรูรา¹⁴ จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านการบริหารการพยาบาล 5 ข้อ ด้านการป้องกันและควบคุมการ

แพร่กระจายเชื้อ 5 ข้อ ด้านการดูแลและใช้งานห้องแยกโรค 5 ข้อ และด้านการทำความสะอาดสิ่งแวดล้อม 5 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน คือ ด้านการวิจัยปฏิบัติการ ด้านการบริหารการพยาบาล และด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในโรงพยาบาล(ICN) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ระหว่าง 0.92-1.00

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเก็บข้อมูลจนถึงการนำเสนอผลการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลและชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และขั้นตอนของการเก็บข้อมูล การเข้าร่วมการสนทนากลุ่มโดยขออนุญาตในการจดบันทึกประเด็นสำคัญในระหว่างการสนทนากลุ่ม ระหว่างการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิ์ที่จะยุติเมื่อใดก็ได้ ข้อมูลทุกอย่างผู้วิจัยเก็บรักษาเป็นความลับ การวิเคราะห์ข้อมูลรวมถึงการนำเสนอข้อมูลจะเป็นการนำเสนอในลักษณะภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการวิจัยแบ่งการรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเวลาและวิเคราะห์สถานการณ์การบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้ป่วยโควิด-19 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยต่างๆ ประชุมระดมสมองหัวหน้ากลุ่มงานและหัวหน้าหอผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาและวางแผนการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เป็นขั้นตอนการบูรณาการข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 ร่วมกับการทบทวนความรู้แนวทางเวชปฏิบัติ การวินิจฉัย ดูแลรักษาและป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข มีการประชุมชี้แจงและทดลองใช้รูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส

ระยะที่ 3 ระยะประเมินผลและสรุปรูปแบบของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร เป็นการประเมินผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

- ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลของพยาบาล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐาน
- ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร เกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในการบริหารการพยาบาล ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19

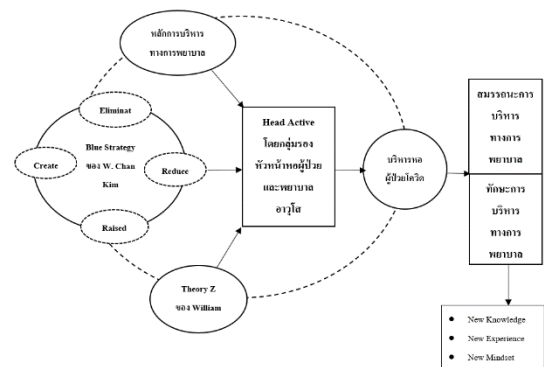
ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร และ (2) เพื่อศึกษาผลของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร ดังนี้

(2.1) เพื่อศึกษาผลการบริหารทางการพยาบาลหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19

(2.2) เพื่อประเมินความรู้ สมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในการบริหารหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 แสดงผลการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร



Head Active Model

ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร, ฐิรพร อัครวิศรุต และคณะ, 2565

2. ผลของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร ดังนี้

(2.1) เพื่อศึกษาผลการบริหารทางการพยาบาลหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงทั้งหมด อายุเฉลี่ย 49 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 24-40 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี ร้อยละ 87.5 ปริญญาโท ร้อยละ 12.5 สถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 100 ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วยแห่งนี้มากกว่า 10 ปี ร้อยละ 100 สถานที่พักอาศัยส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัว ร้อยละ 100 และส่วนใหญ่มีบุตร ร้อยละ 87.5 ความรู้ของพยาบาลเกี่ยวกับโรคโควิด-19 การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกัน

การแพร่กระจายเชื้อและการดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 พบว่า มส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก

แนวทางการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ประกอบด้วยการบริหารจัดการ 4 อย่าง ได้แก่ อัตรากำลัง วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการจัดการ ผลการศึกษาพบว่า

การบริหารจัดการภายใต้ขอบเขตหน้าที่ ได้แก่

1. การจัดอัตรากำลังและการจัดตารางเวร (Man)

ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้เหมาะสม และการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ทีมบุคลากรที่มาจากหอผู้ป่วยต่างๆ มาขึ้นเวรปฏิบัติหน้าที่หอผู้ป่วยโควิด ภายใต้บทบาทหน้าที่ของการเป็นโค้ช การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่ติดเชื้อโควิด-19 ภายในทีม

2. การจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกัน Personal Protective Equipment (PPE) หน้ากาก N-95 ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้พอเพียงต่อการใช้ในแต่ละวัน

3. การจัดการงบประมาณ เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ การวางแผนในการใช้งบประมาณจึงมีบทบาทค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับวางแผนเรื่องวัสดุอุปกรณ์

4. การจัดการ เนื่องจากเป็นประสบการณ์ใหม่ในการดูแลผู้ป่วยโควิด ที่ถือว่าเป็นโรคอุบัติใหม่ จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายให้เกิดการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาในแต่ละเวรแต่ละวัน

กรณีที่พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร จะมีระบบการดูแลจากทีมพี่เลี้ยงและผู้บริหารทางการแพทย์ในระดับสูงขึ้นไป

(2.2) เพื่อประเมินความรู้ สมรรถนะและทักษะผู้นำทางการแพทย์ในการบริหารหอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้นำทางการแพทย์ในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร จนข้อมูลมีตัว สรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 ใน 3 ด้านหลักๆ ดังนี้ รูปแบบ Head Active การบริหารการพยาบาลภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีความเหมาะสม ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนเป็นระยะๆ ให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของแต่ละคน แต่

ยังคงระบบการจัดการที่ชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการมาบริหารต่อเนื่องกัน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารทางการแพทย์ในหอผู้ป่วยโควิด-19 ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นเรื่องอุปกรณ์ป้องกัน อาคารและสถานที่ เช่น อาคารสถานที่ที่ไม่มีระบบระบายอากาศ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก การสื่อสารระหว่างพยาบาลผู้ปฏิบัติงานกับผู้ป่วย การสวมชุดป้องกัน PPE มีความยากลำบากในการสวมใส่ชุดในการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการถอดชุดอาจเกิดการปนเปื้อนเชื้อโรคได้ ด้านภาระงานมีความเห็นว่าภาระงานมากและมีความเสี่ยง ความเครียด ความกังวล สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญในการให้การดูแลผู้ป่วย ขวัญกำลังใจเป็นเรื่องสำคัญที่ทีมปฏิบัติงาน

3. ประสบการณ์/ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยโควิด-19 พบว่า มีความรู้เพียงพอในการดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 แต่อยากให้เพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย ทั้งเรื่องการป้องกันและการแพร่กระจายเชื้อ การใช้อุปกรณ์ที่เพิ่มขึ้นในการดูแลผู้ป่วย เช่น การใช้ Capsule ในการส่งต่อผู้ป่วยการใช้เครื่อง High-flow oxygen และความรู้เรื่องแนวปฏิบัติที่ทันสมัยในการดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 เพื่อให้พยาบาลสามารถให้การดูแลผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความรู้และประสบการณ์เดิมจากทีมที่มาจากแต่ละหอผู้ป่วยมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานมากน้อยแตกต่างกัน

รับผู้สมรรถนะแห่งตนของพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อแยกรายด้าน พบว่า การรับรู้สมรรถนะและทักษะแห่งตน ดังนี้

1. ด้านการพยาบาลอยู่ในระดับสูง
2. ด้านการป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายเชื้ออยู่ในระดับสูง
3. ด้านการดูแลอุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง
4. ด้านการดูแลและการใช้ห้องแยกโรคอยู่ในระดับสูง

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการแพทย์ในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร และ (2) เพื่อศึกษาผลของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการแพทย์ในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร ดังนี้ (2.1) เพื่อศึกษาผลการบริหารทางการแพทย์หอผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19

(2.2) เพื่อประเมินความรู้ สมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในการบริหารหอผู้ป่วยติดเชื่อโควิด-19 สรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. รูปแบบ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร ออกแบบภายใต้ฐานคิดทฤษฎีทางการบริหารการพยาบาล ผสมผสานแนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารจัดการ แบบสมัยใหม่ (Modern Theory of Organization) ได้แก่ Theory Z ของ William Ouchi และแนวคิดของ Blue Ocean Strategy ของ W. Chan Kim สะท้อนให้ถึงความท้าทายต่อการบริหารงานและมีความยืดหยุ่นสูงภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของการระบาดโควิด-19 โดยมีการเปิดหอผู้ป่วยใหม่เพื่อรองรับและดูแลผู้ป่วยที่ติดเชื่อโควิด-19 โดยเฉพาะ มีการมอบหมายให้กลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธรผลัดเปลี่ยนมาบริหารจัดการภายใต้การกำกับของผู้นำทางการพยาบาลระดับสูงขึ้นไป ถือได้ว่าเป็นมีการยกเลิก (Eliminated) บางกระบวนการบริหารงานแบบเดิม¹⁰ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ เกิดความรู้ใหม่ในการดูแลผู้ป่วยโควิด-19 และสามารถบริหารงานอย่างเป็นระบบ (New Knowledge) มองการทำงานเป็นระบบครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น เกิดประสบการณ์ใหม่ (New experience) ของการบริหารงานที่เพิ่มพูนจากประสบการณ์เดิม นำไปสู่การเกิดความมั่นใจและการกล้าตัดสินใจมากขึ้น มีการเพิ่ม (Raised) หรือการลด (Reduced) กิจกรรมทางการบริหารบางอย่างจากรูปแบบเดิมๆ การเข้าใจในคุณค่าของบางสิ่งที่จะส่งเสริมให้ดีมาก บางครั้งอาจเกินความต้องการหรือสร้างความต้องการจนเกินพอดี ประเมินว่ามีความต้องการมาก แต่อันที่จริงอาจไม่ต้องการอย่างที่คุณคิด การลดตามแนวคิดนี้อาจสร้างความดีในการบริหารและไม่สร้างการบริการที่มากจนเกินความจำเป็นด้วย ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยลดงบประมาณลงได้มาก¹⁰ จากความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นดังกล่าวเมื่อกลับไปทำหน้าที่ที่แผนกเดิมนำไปสู่การเปลี่ยนวิธีคิดและมุมมองใหม่ต่อการบริหารงาน และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวิชาชีพในเชิงบริหารให้มีความเชี่ยวชาญยิ่งขึ้น (New Mindset) นับว่าเป็นการสร้างสรรค์ (Created) สร้างการบริหารทางการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการใหม่ๆ ภายใต้สถานการณ์การระบาดโควิด-19 ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันนาน¹⁰

2. ผลของ Head Active Model ต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในกลุ่มรองหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลอาวุโส ในโรงพยาบาลยโสธร ดังนี้ (2.1) เพื่อศึกษาผลการบริหารทางการพยาบาลหอผู้ป่วยติดเชื่อโควิด-19 (2.2) เพื่อประเมินความรู้ สมรรถนะและทักษะผู้นำทางการพยาบาลในการบริหารหอผู้ป่วยติดเชื่อโควิด-19

รูปแบบ Head Active การบริหารการพยาบาลภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีความเหมาะสม ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนเป็นระยะๆ ให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของแต่ละคน แต่ยังคงระบบการจัดการที่ชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการมาบริหารต่อเนื่องกัน การรับรู้สมรรถนะแห่งตนของพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อแยกรายด้าน พบว่า การรับรู้สมรรถนะและทักษะแห่งตนทุกด้านอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน

เมื่ออธิบายได้จากทฤษฎีการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (Self-efficacy theory) ของอัลเบิร์ต แบนดูรา กล่าวว่าการรับรู้สมรรถนะหรือความสามารถของตนเอง (Perceived self-efficacy) จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเลือกและลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้มีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมได้ดี รวมถึงมีความพยายามอย่างต่อเนื่อง¹⁴ สอดคล้องกับการศึกษาของอุษา คำประสิทธิ์การพัฒนารูปแบบการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 แผนกผู้ป่วยใน ทำให้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับสูง พบปัญหาและอุปสรรคในด้านโครงสร้างและการบริหารอัตรากำลังของพยาบาล ซึ่งผลการพัฒนารูปแบบการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ตักผู้ป่วยใน มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบท และสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสะท้อนให้เห็นได้ว่า การพัฒนารูปแบบทางการบริหารการพยาบาลให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้การระบาดของโรคโควิด-19 เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากที่ผู้นำทางการพยาบาล และองค์กรพยาบาลควรให้ความสำคัญ เพราะรูปแบบการบริหารการพยาบาลที่ชัดเจนและมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ การฝึก

ทักษะและมีความรู้ ความสามารถให้การดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 ทำให้พยาบาลมั่นใจในแนวทางและมาตรการการปฏิบัติงาน^{7-8,14}

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาระยะยาวและแบ่งการประเมินผล การปฏิบัติเป็นระยะเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาล และสามารถปฏิบัติได้มีประสิทธิภาพทางการบริหารการพยาบาลเพิ่มมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการสื่อสารสร้างความรู้ ความเข้าใจ การดำเนินงานตามแนวทางการบริหารการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกใหม่และโรคอุบัติใหม่
3. ในการพัฒนาและเพิ่มสมรรถนะผู้บริหารทางการพยาบาลควรมีการฝึกปฏิบัติตามรูปแบบ Head Active Model ก่อนไปเรียนในหลักสูตรผู้บริหารทางการพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

1. เสาวลักษณ์ กิตติประภัสสร, ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม, พรราวรินทร์ พักตร์ธนาปรกรณ์, พัชราภรณ์ สอกจะบก. ผลกระทบทางสังคมจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และวิกฤตเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์; 2563.
2. ประเสริฐ จารีก. 'โหมไลน์' ที่หายไป พร้อมคลัสเตอร์ทองหล่อ [อินเทอร์เน็ต]. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์; 2564 [เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2565]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.prachachat.net/columns/news-656713>
3. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. คลัสเตอร์ทองหล่อ โควิดสายพันธุ์อังกฤษ ระบาดแรงเร็ว 1.7 เท่า [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2565]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.prachachat.net/general/news-644473>
4. กรุงเทพธุรกิจ. แท้ 'ตรวจโควิด' ทะลัก รพ.เอกชน [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2565]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/931318>
5. มติชนออนไลน์. ผอ. รพ.เอกชน แจงไม่รับตรวจเหตุเตียงไม่พอ รับรอบนี้อันตราย เน้นรัฐเร่งนำเข้าวัคซีนอื่น [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2565]. เข้าถึงได้จาก: https://www.matichon.co.th/politics/news_2665753

6. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). ปัญหาสังคมจากการระบาดระลอกที่ 3 [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2565]. เข้าถึงได้จาก: https://tdri.or.th/2021/05/covid-131/#_ftn1
7. อีรพร สติธอังกฤษ, ศิริมา ลีละวงศ์, ศศมน ศรีสุทธิศักดิ์, สมใจ พุทธาพิทักษ์ผล, ณิชภา ยนจจอหอ, กนกพร แจ่มสมบุญ. การพัฒนารูปแบบการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2564; 30(2): 320-33.
8. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. รายงานสรุปผลการปฏิบัติงานของพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. นนทบุรี: กองการพยาบาล; 2564.
9. อีรพร สติธอังกฤษ. แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุขกับการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติของพยาบาล. วารสารกองการพยาบาล 2559; 3(1): 1-8.
10. HR NOTE.asia. แนวคิดและทฤษฎีด้านการบริหารจัดการ (Management Concept) [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565]. เข้าถึงได้จาก: <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190419-management-concept/>
11. แนวคิดและความเป็นมาของวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม [อินเทอร์เน็ต]. 2556 [เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://pongmed.wordpress.com/2013/08/26/par1/>
12. Jennings-Sanders A. Teaching disaster nursing by utilizing the Jennings Disaster Nursing Management Model. Nurse Educ Pract 2004; 4(1): 69-76. doi: 10.1016/S1471-5953(03)00007-6. PubMed PMID: 19038139.
13. สำนักวิชาการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19. นนทบุรี: สื่อตะวัน; 2564.
14. Bandura A. Self-efficacy: the exercise of control. New York: WH Freeman; 1997.
15. อุษา คำประสิทธิ์. การพัฒนารูปแบบการบริหารการพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลโนนไทย. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9 2565; 16(1): 30-44.